

УДК 339.543

А.О. Флорінська, ст. гр. ФК-11М, І.Л.Загреба, доц., канд. екон. наук  
*Кіровоградський національний технічний університет*

## Мито як фіскальний ресурс державного бюджету України

В статті досліджено теоретичні засади та вітчизняну практику митно-тарифного оподаткування в аспекті підвищення ефективності реалізації фіскально-регулювального потенціалу мита. Визначено принципи ефективної митно-тарифної політики України. Проведено аналіз справляння мита в Україні та його частки в загальних доходах бюджету. Запропоновано комплекс практичних заходів щодо вдосконалення митної системи України.

**мито, державний бюджет, митно-тарифне регулювання, митні платежі, митні органи, митно-тарифна політика**

Техніко-економічні прогнози показують, що в найближчі роки видобуток гіпсу, Радикальні реформи у зовнішньоекономічній сфері в Україні пов'язані з активним входженням у світове господарство та лібералізацією зовнішньої торгівлі. Успішна реалізація інтеграційної стратегії сприятиме зростанню вигоди від міжнародного поділу праці та міжнародного співробітництва, підвищуючи таким чином рівень розвитку вітчизняної економіки та добробуту громадян. Для цього потрібно створити якісно-результативний механізм державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, в якому важлива роль відводиться миту. Загалом малоефективний розвиток зовнішньоекономічної сфери свідчить про те, що регулюючий потенціал митно-тарифного оподаткування в Україні не використано належним чином. Це пояснюється недостатньою розробленістю теоретичних та методологічних положень, котрі б повною мірою відображали специфіку сучасного періоду, історичні та національні особливості країни, а також постійними змінами вітчизняної законодавчо-нормативної бази, яка визначає правові засади зовнішньоекономічної діяльності.

Концептуальні основи побудови національних митно-тарифних систем обґрунтовані у фундаментальних працях визначних зарубіжних вчених Б. Баласси, Р. Вернона, Дж. Генрі, Г. Кері, С. Ліндера, Ф. Ліста, Дж. Ст. Мілля, Б. Оліна, М. Портера, Д. Рікардо, П. Самуельсона, А. Сміта, Е. Хекшера, Р. Шуллера та ін. Значний вклад у розвиток сучасної теорії міжнародної торговельної політики, у вирішення складних проблем побудови ефективного митно-тарифного механізму в умовах трансформаційної економіки внесли вітчизняні вчені І. Бураковський, В. Ващенко, В. Геєць, В. Дудчак, М. Каленський, Б. Кормич, О. Мартинюк, В. Науменко, С. Осика, П. Пашко, В. Рокоча, Є. Савельєв, К. Сандровський, С. Терещенко, А. Філіпенко та ін. Проте, окремі аспекти митно-тарифного регулювання все ще залишаються мало дослідженими та потребують детальнішого вивчення.

Метою статті є обґрунтування теоретичних, організаційних засад митно-тарифного оподаткування в період активної інтеграції національної економіки у світовий господарський простір та лібералізації зовнішньоекономічної діяльності, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності застосування мита як інструмента фіскальної та зовнішньоекономічної політики.

На сучасному етапі економічного розвитку доходи від зовнішньоекономічної діяльності посідають важливе місце у формуванні Державного бюджету України [4]. За економічною природою основою доходів від зовнішньоекономічної діяльності є митні податки і збори. В процесі реалізації своїх функцій мито набуває певного фінансового та регулюючого значення.

На сьогодні митно-тарифна система України знаходиться у процесі трансформації та приведення у відповідність до міжнародних стандартів [3]. Для підвищення ефективності реалізації фінансово-регулюючого потенціалу національного митного тарифу доцільно спростити його шляхом уніфікації митних ставок на рівні групи-позиції, а також побудувати таким чином, щоб він об'єднував всі діючі ставки мита на конкретний момент часу, в тому числі ставки експортного та особливих видів мита.

Мито як податок на зовнішню торгівлю є важливим елементом податкової системи та гармонійно доповнює в ній інші види оподаткування. Крім цього, міжнародні торговельні організації віддають перевагу миту перед нетарифними методами регулювання зовнішньоекономічної діяльності, оскільки тарифний захист прозоріший та більш адекватний умовам ринкової економіки, ніж адміністративне втручання. Зазначене обумовлює важливу роль мита в якості економічного важеля впливу держави на розвиток зовнішньої торгівлі та економіки в цілому [1].

З метою ефективного розвитку економіки України та її успішної інтеграції у світовий господарський простір можна виділити такі принципи проведення сучасної митно-тарифної політики [2]:

- єдність та системний підхід. Тобто, застосування митно-тарифних заходів має здійснюватися в межах визначеної зовнішньоторговельної політики, за єдиною методикою;
- уніфікація національного законодавства, що регламентує митне оподаткування з міжнародними стандартами;
- поступова лібералізація зовнішньої торгівлі шляхом поетапного зниження ставок мита;
- тимчасове застосування заходів ефективного протекціонізму;
- ефективне застосування особливих видів мита;
- обмеження митно-тарифних пільг.

Слід зазначити, що в 2011 році митна служба забезпечила третину дохідної частини бюджету – майже 114,8 млрд. грн., що на 33, 6% більше показника 2010 року. Бюджетні показники, встановлені Держмитслужбі на 2011 рік виконані на 107%. Митницею забезпечено 36,5% дохідної частини бюджету. При цьому, з 10,6 млрд. грн.. перевиконання дохідної частини державного бюджету 7,6 млрд. забезпечено саме митною службою [7].

Станом на 01.01.2012 року у Кіровоградській митниці знаходилося на обліку 776 суб'єктів ЗЕД. Зовнішньоекономічну діяльність в зоні діяльності митниці у 2011 році здійснювало 384 учасників ЗЕД, що на 11% більше, ніж у 2010 році, з них 89 учасників ЗЕД - за листами про погодження.

Митницею було оформлено 15 405 вантажних митних декларацій, що на 9% більше, ніж у 2010 році, в тому числі:

- експортних – 10 136 шт. (збільшення на 2%);
- імпортних – 5 255 шт. (збільшення на 26%).

Вага оформлених вантажів збільшилась на 42% і склала 3 197 тис. тонн, у тому числі експорт – 2 055 тис. тонн (збільшення на 92% відбулося через значне збільшення обсягів вивезення гранітного щебеню), а імпорт – 1 142 тис. тонн (зменшення на 4%).

При цьому, частка давальницької сировини (нікелевої руди) у загальному обсязі імпорту становить 98%.

Загальний зовнішньоторговельний обіг товарів досяг рівня 841 млн. дол. США, у тому числі експорт – 477 млн. дол. США, імпорт – 363 млн. дол. США. У порівнянні з 2010 роком відбулося збільшення товарообігу на 129 млн. дол. США або на 18% (по експорту – на 7%, по імпорту – на 37%).

Загальний зовнішньоторговельний обіг товарів, склав 218 млн. дол. США, в тому числі експорт – 123 млн. дол. США, імпорт – 94 млн. дол. США. У порівнянні з 2010 роком відбулося збільшення на 33 млн. дол. США або на 18% (по експорту – на 11%, по імпорту – на 27%). У розрізі вартості товарів експорт перевищує імпорт в 1,3 рази. Сальдо зовнішньоторговельного балансу позитивне і склало 29 млн. дол. США.

Як бачимо, спостерігається позитивна тенденція надходження митних платежів через Кіровоградську митницю, що є досить позитивним моментом. Але дослідження проблем функціонування мита дало змогу виявити, що даний інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні використовується неповною мірою [5]. З метою більш ефективного його застосування доцільно створити відповідну статистично-інформаційну базу і здійснювати регулярний контроль-моніторинг співвідношень цін й обсягів виробництва вітчизняних та імпортованих товарів.

Керівництвом Держмитслужби прийнято рішення розпочати глибоке, докорінне реформування митної системи [6]. Проведено аналіз та консультації з бізнесом, підготовлено 60 ключових заходів, які дозволять значно спростити процедури і зняти зауваження громадян і бізнесу до роботи митниці.

На наш погляд, реформування необхідно здійснювати за такими основними напрямками:

1. оптимізація та удосконалення структури митних органів;
2. спрощення митних процедур;
3. удосконалення організації митного контролю в пунктах пропуску, сприяння транзиту;
4. удосконалення законодавства, що регламентує митну справу;
5. удосконалення системи оподаткування;
6. міжнародна діяльність;
7. електронна митниця;
8. розвиток інфраструктури.

Найбільш вагомими результатами здійснення цих заходів буде:

- остаточне скорочення кількості митних органів до одного на область;
- скорочення часу митного контролю у пунктах пропуску;
- здійснення митного оформлення товарів у будь-якому митному органі на території України (скасування “кріпосного права”);
- створення електронного реєстру місць прибуття з правом суб’єкта самостійно обирати місце прибуття;
- зменшення кількості митних процедур;
- скорочення переліку документів, що подаються до митного оформлення;
- спрощення і адаптація до правил ЄС реекспорту, реімпорту;
- попередження безпідставних відмов у прийнятті митної декларації;
- спрощення декларування товарів значної кількості найменувань;
- надання режиму сприяння сумлінним підприємствам;
- декриміналізація товарної контрабанди;
- впровадження в пунктах пропуску системи автоматизованого контролю транспортних засобів та товарів (модуль “фільтр пункту пропуску”);
- спрощення процедур митного контролю в пасажирських потягах;

- запровадження електронного декларування товарів;
- надання митним лабораторіям статусу судово-експертних установ.

Отже, мито як податок на зовнішню торгівлю є важливим елементом податкової системи та гармонійно доповнює в ній інші види оподаткування. Мито є важливим фінансовим ресурсом державного бюджету України, оскільки забезпечує третину дохідної частини бюджету. Тому необхідно здійснювати заходи щодо збільшення обсягу надходження митних платежів і покращення митної системи України, зокрема: оптимізація та удосконалення структури митних органів; вдосконалення організації митного контролю в пунктах пропуску, сприяння транзиту; спрощення процедур митного оформлення товарів; вдосконалення законодавства, що регламентує митну справу; вдосконалення системи оподаткування; приведення митного та податкового законодавства України до вимог і правил міжнародної практики; розвиток інфраструктури.

Всі ці заходи допоможуть привести структуру митних органів у відповідність до адміністративно-територіально поділу держави, заощадити державні кошти для розбудови інфраструктури Митної служби, підвищити ефективність боротьби з контрабандою, подолати корупцію, а також спростити митне оформлення транзиту товарів, наростити обсяги транзиту, скоротити час проходження митного контролю, знизити фінансові втрати підприємств, пов'язаних із митним оформленням, а отже і підвищити обсяг митних надходжень до державного бюджету.

## Список літератури

1. Овдієнко Н.О. Стан основних макропоказників зовнішньоекономічної діяльності // Таможня. – 2010. – №3. – С. 20-25.
2. Пашко П.В. Митна політика та митна безпека України // Фінанси України. – 2007. – №1 – С.74-85.
3. Длігач А.О. Портфельний аналіз для визначення пріоритетів інтеграційного розвитку зовнішньої торгівлі України // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2009. – №5 (28). – С. 20-24.
4. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі. – 2-ге вид. – К.: Основи, 2011. – 240 с.
5. Савельєв Є.В. Міжнародна економіка: теорія міжнародної торгівлі: Підручник / За ред. О.А.Устенка. – Тернопіль: Економ. думка, 2010. – 504 с.
6. Офіційний сайт митної служби України // [www.customs.com.ua](http://www.customs.com.ua)
7. Офіційний сайт виконавчої влади України // <http://www.kmu.gov.ua>

*А. Флоринская*

### **Пошлина как фискальный ресурс государственного бюджета Украины**

В статье исследовано теоретические принципы и отечественную практику таможенно-тарифного налогообложения в аспекте повышения эффективности реализации фискально-регулирующего потенциала пошлины. Определенно принципы эффективной таможенно-тарифной политики Украины. Проведен анализ производства пошлины в Украине и ее части в общих доходах бюджета. Предложен комплекс практических мероприятий по совершенствованию таможенной системы Украины.

*A. Florinskaya*

### **Duty as fiscal resource of the state budget of Ukraine**

In the article theoretical principles and domestic practice are investigational custom-tariff taxation in the aspect of increase of efficiency of realization fiscal-regulation potential of duty. Certainly principles of effective custom-tariff policy of Ukraine. The analysis of production of duty is conducted in Ukraine and its part in total revenues of budget. The complex of practical measures is offered on perfection of the custom system of Ukraine.

Одержано 20.02.12